Incipit formula honeste vite bernardi multum notabilis

Petis a me frater karissime quod necdum a suo provisore audivi aliquem petisse. Verumtamen quia in distantia posita devotio tua iuste et racionabiliter petenti aliquid in xpi nomine negare non valeo: formulam honeste vite brevi sermone depingam. quam si in xpi amore vel dilectione exardescens perseveraveris: infra nemeis vitam procul dubio consequeris eternam. Ut igitur ab interiori homine ad exteriorem sermo procedat: ita tota tui puritate cordis te metipsum studere oportet. quia totius puritatis amator deus illic sedem tanquam in celo sibi collocare dignetur iuxta illud Celum mihi sedes est. et anima iusti sedes est sapientie. Necesse est igitur vigilanter intendas cogitaciones tuas ad bonum semper honestum dirige. ut videlicet cogitare vel meditari coram deo permittas. quod in presentia hominum dicere vel facere merito erubesceres: scies quod sicut per verba vel facta innotescimus homini: sic nimirum per cogitaciones cuncta scrutanti spiritui: quia quod agunt homines dicta eadem cogitaciones deo. Dominus enim novit cogitaciones hominum quoniam quia vane sunt Et sicut nulla est ei invisibilis creatura: sic omnino nichil potest cogitari quod eum lateat. Vivus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti. pertingens usque ad divisionem anime ac spiritus. compagum quoque ac medullarum et discretor cogitacionum cordis Ut tibi quasi ihesus semper in corde: et nunquam ymago crucifixi ab animo tuo recedat Hic tibi sit cibus et potus: dulcedo et consolatio tua. mel tuum et desiderium tuum. lectio tua et meditatio tua: oratio tua et contemplatio. vita mors et

reſurrexio tua Sed cogita illu nuc poſitu
in pſepio et pannis inuolutu; nuc i teplo
pri ~~et~~ parentibꝫ ~~ſbditu~~ pſentatu. nuc fugiete
in egiptu; ibi diu in extrema paupertate et
indigentia comorate; et inde maxio cu labore
redeunte; nuc in teplo audiete doctores et
interrogate q doct hoiem ſciaz et poſtea pa-
rentibꝫ ſbditu. cu nuc oīs creatura ſbditur
Deinde eſuriente in deſerto et ſitientem; qui
eſt panis vite et fons ſapie. q paſcit inter
lilia. et iplet oē aial benedictiōe Modo
fatigatu ex itinere; ſedē ſit ſup fonte cum
muliercula ſola. ſolu loquete / totius mudi
ſtatu regete Poſtea factu in agonia plixius
orantem. et oia oībꝫ ſufficiet adminiſtrate
Ab agelo etia ipe q eſt dulcedo et cōſolacio
agelorum et hominu; cōſolacione nichilominus
recipientem Aut ad columnā totius orbis ſuſte-
tamentu. ligatu et flagellatu Ipm q eſt
agelorum ſplendor, ſputis illitu. palmis in
facie percuſſu; ſpinea coro coronatu. ob-
pprobrijs ſaturatu Ad vltimu cu iniqs de-
putatu. et pro te in cruce pendetem et moriete
atqz ſpiritu ſuu in manus pris comedatem
Vir nimiru eſt faſciculus mirre dilectus
tuus; ſic int vbera tua comorabitur Sic de
oībꝫ anxietatibꝫ et amaritudinibꝫ dni dei
tui colliga q̄ſi faſciculu. vt amaz poculu
lacrimarum tibi cōficias Sed ſi qn ardētiſſimo
triſti amore ſurrexꝫ; volueris cu aplo ia
illu cognoſcere et no ſcdz carne; leuabis parū
mentis oculos ad victoria reſurgentis. ad gloriaz
aſcendentis. ad glioſam maieſtate in gloria
dei pris ſedentis atqz regnatis q ſurſu ſt
ſapiens et q ſurſu ſut querens vbi xpus
eſt in dextera dei ſedens Et tamē ibi loga

facies mora: ne forte ſi diucius ſeruitor ma
ieſtatis fueris obruaris a glia. Hanc ante
oia te debere noueris onem in cordis elacione
iactātia atq3 arrogātia qſi venenatas aſpi
des fuge: ſciens pculdubio q immūdus eſt
corā deo ois q exaltat cor ſuū. Itaq3 neminē
ſpernas: neminj noceas: nulli detrahas: et
pro xpi amore oibq pdeſſe coneris. Intimum
etiā iferiorē ac ceteris viliorē te nō ſolum
ex itimo cordis affectu credas: verūetiā nō
te dicas pfeciſſe: ſi nl te aliqd ee exiſtimes
iux illud apoſtoli. Cum ſe aliqd ee exiſtimat
cū nl ſit ipe ſe ſeducit. Habeat pterea inceſſus
tuus maturitatē plenā grauis et honeſtus: vi
delicet nō fractis greſſibus ambules. q ſcapulas
dextrorſum q ſiniſtrorſu vergēdo. nō recta
ceruice. nō pminēte pectore. ſeu etiā iclinato
capite ſup humerū. q oia q leuitatē redolēt
q elacionē oſtentant. q hipocriſi ſapiūt
Incedens quoque ſtans vel ſedens: faciē ſemp ha
beto deorſum. euoluens in aio tuo q pul
uis es et in puluerē reuerteris: et cor ſurſū
vbi xps eſt in dextra dei patris ſedens. Circua
querſu nulla curioſitate quin potius neceſſitate
aſpicias. Triſticiā ac in conctu. diſſimula
re te decet: quadā hilaritatē in facie pten
dens. priuatj at nuqm vultus in diuiſa mutet
di qn corā aliis poſitus ride aliquius rei cauſa
fueris cōpulſus vt aſſolet. nō ſit riſus tuus
excuſſus. Ita enim ſapiēte. Amictus corporis
et riſus dentium. et greſſus hoīs. enunciat de
eo. Tuis etiā interdū interpone gaudia curis
Neque ſis ocioſus: qui q legas. q aliqd de
ſacris ſcripturis mediteris: vel ēte q melius eſt
ruminēs pſalmos. opando nichilominus in
ceſſant q tibi fuerit iniunctum. vt ſep te dya

bolus inveniat occupatum. Multa enim mali
ciam docuit ociositas. Illas circa scripturas legas
libencius que propinque erga xpistum magis inflam
maverit affectum. Intellige que dico. dabit enim
tibi dominus in omnibus intellectum. Si in sensu cogita
cionis circumspectione dei. ¶ Si orationibus non
impleas aures audiencium singultibus et suspiriis.
sed silente ora deum in cubiculo cordis tui. Proderit
tibi ad devocionem compunctionemque obtinendam. si ita
semotus fueris. ut putas neminem ad deum levando
celestia tua propria voce audire possis. Donicumque ad
sublevandum intencionem in celum prospicias. ut ibi sit
cor tuum. ubi xpistus est in dextera dei sedens. Ab oratione
iterum convertaris ad lectionem: et iterum lectio cum fasti
dium submoverit ad orationem redeas. ¶ Consorcia
iuvenum. et maxime illorum qui iberbes sunt in quantum
convenienter poteris devita. Neque alicui oculos in
faciem defigas. Sicut ad crucem sic ad cibum ac
cedas: idem non quam voluptate sed necessitate pastus
et fames non sapor ciborum appetitum. Singula
ritatem in refectione fuge. et comunitatem esto
contentus: sciens quod corpus pascenda est et extinguenda
sunt vicia. Si quam aliquid superapponitur. tamquam di
luntus commendatum accipe illud hoc tu habeas in
animo semper et voluntate ut tantum vel magis alteri ap
ponatur. Pone prudencie tue modum. ne tibi
sapiens videaris. Semper et ubique atque in omnibus operibus
finge: ne forte excedas in aliquo. Dic beatus iob
Verebar inquit omnia opera mea. sciens quia non parceres
delinquenti. Cum ad stratum lassus deveneris te
honesto modo iacendo componas non resupinus
iaceas non genua levando calcaneos iungas ad
tibias. ¶ Et si forte luxuria te propria concusserit
recordare dilectum tuum positum in doloribus et
universum stratum eius versatum in infirmitate

eius hec dices in corde tuo Deus meus pendet in pati
bulo: et ego voluptati operam dabo Dicque in
uocato nomine ſaluatoris ingeminando ſepe nomen
ſalutis: ceſſabit tandem. deo ſuccurrente conquaſſa
Ruminate pſalmos ſompnus te occupet. vt in
ſompnos ſurgens te dic pſalmos Cum ſurrexeris
ad vigilias. lauda creatorem tuum. ex omnibus viribus
tuis: et ad laudem redemptoris tui exalta vocem
tuam in fortitudine Poſtremo pijſſimum ſemper
erga xpm amorem habeto: nil preter xpm aut
propter xpm amare memento Prolixius quam
putaueram deſcripſi tibi quod ipſe agere nequeo.
in te adimplere deſiderans quod in me deeſſe ag
noſco: quia profectus tuus meum gaudium et corona
eſt in domino **Eiuſdem materie nobile documentum**

Si plene vis aſſequi
quod intendis: duo ſunt tibi neceſſaria
Primum eſt vt ſubtrahas te ab omnibus
tranſitoriis rebus et terrenis: vt nichil de eis
cures ac ſi non eſſet. Secundum vt ita te des deo
vt nichil dicas vel facias niſi quod credideris firmiter
deo placere. Primum autem aſſequeris hoc modo Omnibus
modis quibus potes te vilificare: te nil reputan
do eſſe: et credas omnes homines eſſe bonos et melio
res te. magis quam placere deo Quecumque audis vel
vides in religioſis perſonis: puta bona inten
cione dici vel fieri: etiam ſi contraria videantur nam
humana ſuſpicio facile fallitur. Nulli diſplice
as. nichil vnquam de te loquaris quod laudem im
portet quantumcumque ſit familiaris ille cum quo loqueris
Immo plus labora celare virtutes quam vicia
De nullo prorſus ſiniſtre loquaris quantumcumque
ſit verum vel manifeſtum. niſi in confeſſione: et hoc
vbi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum
Libencius accommoda aurem tuam cum aliquis laudatur

quam tu vituperatur Cum loqueris: verba tua ſint
rara / vera / ponderoſa et de deo Si ſecularibus
loquatur tecum et vana proponit: quantum potes
ſuccide ſermonem. et transferas te ad ea que dei ſunt
Quod contigat tibi vel aliis quantumcumque coniuncto
non cures: et ſi est aduerſum non triſteris; ſi est
proſperum non leteris: ſed totum nichil eſtima et
lauda deum Sollicitudinem adhibe quantumcumque potes
vt vtilitati tue ſedulo intendas. Fuge loquutoria
quantum potes: melius est enim ſilere quam loqui Post
completorium non loquaris: quouſque finita ſit miſſa
ſequentis diei: niſi cauſa maxima interuenerit Cum
vides aliquid quod tibi diſplicet. vide ſi hoc est in te
et abſcide: ſi vero vides aliquid quod tibi placet. vide
ſi hoc est in te et tene: ſi non est aſſume: et ſic
erunt tibi omnia in ſpeculo. De nulla re murmu-
res cum aliquo niſi crederes prodeſſe, quantumcumque
ſit graue quod habes Nunquam pertinaciter aliquid affir-
mes vel neges. ſed ſint tue affirmaciones et ne-
gaciones dubitacionibus ſale condite A ~~cha~~ cachin-
nis ſemper abſtineas: rideas vero raro. et cum pau-
cis preſtes os tuum Breuiter in omnibus dictis tuis
ſic te habeas. vt ſint ita / quod dubia ſit diminuatur
¶ Secundum aſſequeris hoc modo Orationibus cum
magna deuotione intendas: et eas dicere labora
horis debitis: et quod offers in oratione reminiſcaris
in corde Et vt ea que legis confirmes diligenter
recogita. et eorum imagineris ſtatum in quorum me-
moria hec dixeris Iſta tria ſemper in mente habeas
quid fuiſti / quid es / et quid eris Quid fuiſti quia ſper-
ma fetidum: quid es quia vas ſtercorum: quid eris quia eſca
vermium Similiter imagineris eorum penas qui ſunt
in inferno: et quod nunquam finientur: et quia pro modica
delectatione tanta mala paciuntur Similiter imagi-
neris gloriam paradiſi: et quod nunquam finietur. et quam

breuis et cito acquiritur et quantus luctus poterit esse
illi qui pro re parua tantam gloriam amiserit. Cum
habes aliquid quod tibi displicet vel times habere.
cogita quod si tu esses in inferno: et illud et quicquid
quod nolles haberes. Et tu habes aliquid quod tibi placet
vel optas habere cogita quod si esses in paradiso habe
res illud et quicquid velles. Si autem in inferno esses
non illud nec aliud quod velles haberes. Quandocumque
est festum alicuius sancti: cogita de illo quanta susti
nuit propter deum: quia breuia: et gloria adeptus est
que eterna. Similiter cogita quod transeunt bonorum tor
menta et malorum gaudia. Hii tamen istis tormentis
adepti sunt gloriam eternam: et isti ex idebitis gau
diis eternam penam. Quandocumque te vincit accidia
accipias hoc scriptum et imagineris hec omnia dili
genter. et cogita de tempore quod sic perdis quod illi qui in
inferno sunt daret totum mundum si haberet
pro eo. Tu habes aliquas tribulationes: cogita quod
illi qui sunt in paradiso carent eis. Similiter tu ha
bes aliquas consolationes: cogita illos de inferno
Nota carere eis. Omni die tu vadis iacere examina
diligenter quod cogitasti: et quid dixisti in die. et si non
vtile tempus et spacium quod datum est ad acquirendum
vitam eternam dispensasti. Et si bene transiuisti lau
da deum: si male vel negligenter lugeas: et seque
ti die non differas confiteri. Si aliud cogitasti vel
dixisti vel fecisti quod tuam conscientiam multum remor
deat: non comedas antequam confitearis. Istud in
fine pono: vt imagineris duas ciuitates:
vna plena omnibus tormentis que est infernus: altera
plena omni consolatione: que est paradisus: et ad vnam
illarum oportet te currere. Vide quod te possit trahere
ad malum vel impedire a bono: credo quod nichil
inuenies. Certus sum quod si bene ruminaueris ea que sunt
hic. spiritus sanctus habitabit in te: et perfecte do
cebit te ruminare omnia. Ergo bene rumines ista et

nichil negligas Et lege ea i septimana bis scilicet
in die mercurii: et in die sabbati: et vt in
ueneris te fecisse quod scriptum est: lauda deum qui est
pius et misericors in secula seculorum Amen

Speculum monachorum

Si quis emendatioris vite desiderio tactus
cogitationum locutionum operum
suorum sollicitus explorator. vniuersos
excessus suos corrigere nititur. in presentis pagine
frequenti lectione. et assidua meditatione tanquam
in speculo. interioris hominis sui faciem contempletur
In primis quod ex quo surgit ad vigilias. vite sue
tempus per momenta singula debet monachus
computare: et videre scilicet vt bonum faciat et malum
caueat in omni opere suo et hoc dicat sibi ipsi:
si modo moriturus esses: faceres istud. Cum psalmodia
cor habeat: nisi fortassis ad aliquid
sublimius rapiat: sic etiam omni quod ibi dicitur vsque
ad vnam litteram se pro certo nouerit debitorem vel
dicendi in choro suo vel audiendi in alio Additualem
debet stare ad orationem vel corporis necessitati prouideat:
ita tamen vt vadens sibi dici nouerit sursum
corda Est autem spiritualis compositi detinentur si rogat
infirmitas rigoris pristini aliquantulum relaxari
post lectionem est orandum: et si ad collegendum attendit
non tam querat scientiam quam saporem Et autem scriptura sacra
puteus iacob: ex quo hauriuntur aque: que in oratione
funduntur. Licet semper ad oratorium est eundum: sed
in ipsa lectione poterit contemplari et orare
Sacris altaribus si sacerdos est tanquam vnus ex
summis angelis: in spiritu totus assistat. Si minister
tanquam angelus domino ministret Cum alius eat ad
laborem: vbi consideret non quod agat sed propter
quod venerit Cessante manu: spiritus laboret vel
orando vel meditando: quamuis et in ipso labore
idipsum facere teneatur Ad mensam non solum fauces